

1.

Laahâ

sämitiggeest adelum laavâ rievâdmist

Ovdâskode miärädâs miel

komettuvvoo sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a já 42 b §, tagarin ko tain láá 18 e—18 i, 42 a ja 42 b § laavâst 1725/1995, 23 a já 27 a § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 26 b § laavâin 1279/2002 já 853/2020, sehe 26 d laavâst 1279/2002,

rievâduvoo 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 ja 40 c §, 5 lovo paječaalâ, 41 §, 6 lovo paječaalâ, 42 já 43 §,

tagarin ko tain láá 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 já 40 c § laavâst 1279/2002, 4 a § laavâst 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 já 43 § uássin laavâst 1279/2002, 9 § uássin laavâst 626/2011, 16, 18 a, 18 d já 42 § laavâst 1725/1995, 18 § uássin laavâst 1026/2003, 23 § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 40 § laavâin 1279/2002 já 852/2020, sehe 41 § laavâst 852/2020, sehe

lasettuvvoo laahân uđđâ 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a—m, 43 a já 43 b § sehe lahtos čuávuvávt:

1 loho

Almoliih njuolgâdusah

1 §

Laavâ tárguttâs

Sämmilij algâalmugin lii jiešhaldâšemvuoigâdvuodâs olášuttem tiet sämmilij päikkikuávlust jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldâšem ton miel ko taan laavâst já eres laavâin asâttuvvoo. Taan jiešhaaldâsmân kullee pargoj várás sämmilij jiešhaldâšemvuoigâdvuodâs olášutmáin väljeje valjâiguin jieijâs aalmugist sämitige.

Sämitigge tuáimá riehtiministeriö haldâttâhsyergist.

2 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs

Staatâ budjetist kalga väräidid tuárvi stuorrâ meriruudâ taan laavâst uáivildum pargoj várás.

3 §

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân

Vuoigâdvuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân lii ulmust, kote ana jieijâs sämmilâžžân, toin iävttoin, ete:

1) olmooš jieš teikkâ aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn, ááhust já äijihist teikkâ ááhui já äijihij vanhimijn lii oppâm sämikielâ vuossâmužžân kiellân; teikkâ

2) aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn lii merkkejum teikkâ lii lamaš merkkejum jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân 1. uđđáivemáánu 2027 tâi tast maŋa uárnejum sämitige vaaljâin.

Valjâluvâttálmân merkkim iähtun lii meid, ete taan laavâst asâttum ahan, aalmugjeessânvuotân já aalmugregisterân kyeskee jienâstemvuoigâdvuodâ eres vátámâšah olášuveh.

4 §

Sämmilij päikkikuávlv

Sämmilij päikkikuávlain uáivilduvvoo lahtosin orroo káártán merkkejum kuávlun, mii siskeeld Iänuduv, Aanaar já Učjuv kieldái kuávluid sehe Suádigil kieldást orroo Laapi palgás kuávlun.

4 a §

Haldáttáhriävtálij siättusij heiviittem

Sämitigán já ton toimâorganáid heiviittuvvoo haldáttáhlaahâ (434/2003), virgeomáhái toomâ almosvuodást adelum laahâ (621/1999), arkkádáhlaahâ (831/1994) já laahâ šledgáhámásii ášástálmist virgeomáhástoimást (13/2003), jis taan laavást ij nubenáál asáttuu.

2 loho

Sämitige pargoh

5 §

Sämitige almoláš toimáváldi

Sämitige pargon lii meridid sämmilij jieijás kielân, kulttuurân já sajattáhân algáaalmugin kyeskee aášijn já hoittád tooid kullee pargoid. Eres aášijn sämitigge oovded sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodâ olášume.

Sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodâ olášuttem várás sämitigge uásálist rádáállâm- já oovtásttoimámkenigásvuodâ miáldásávt 9 §:st uáivildum aášij valmáštálmân já miárádásái tohâmân. Pargoidis kullee aášijn sämitigge puáhtá toohád alguid já iävtuttásáid virgeomáháid sehe adelid ciálkkámušáid, ovdedid já haldášid sámkulttuur sehe miedettid ruttádem.

Sámikielâ já -kulttuur paijeentoolâm já ovdodem turvim várás sämitigge tuáimá sámmimáttááttâs já -škovlim äššitobden já parga ubálášvuottân toi ovdodem pyerrin.

Jieijás toimáváaldán kullee aášijn sämitigge kiävtvá meridemváaldi tienuuvt ko tot taan laavást tâi sierâ eres laaváin asáttuvvoo.

Jieijás pargoid kullee aášijn sämitigge kalga jieijás peeleeest turvid vuáđuvuoigádvuodái já olmoošvuoigádvuodái olášume. Sämitigge kalga kohtálid puoh ulmuud oovtviárdásávt já suhâpeelij täsiáarvu oovdedmáin ton miel ko lavváin tárhibeht asáttuvvoo.

Sämitigge nannee toomâs várás pargo-oornig.

6 §

Sämmilij ovdâstem

Sämitigge oovdást sämmilijd aalmuglijn já aalmugijkoskâsijn pargoin.

7 §

Muštáhus

Sämitigge ráhtá jyehi ive ovdâskoodán muštáhus tast, mii merhášitteid lii tábáhtum sämmilijd kyeskee aášij ovdánmist. Muštáhus puáhtá siskeldid iävtuttásáid toomáin, moh annojeh sämmilij vuoigádvuodái turvim várás.

8 §

Meriruudái jyehim

Sämitigge meerrid sämitige jieijás toomân čujottum ruudái kiävtust. Sämitige miárádásân ruudái kiävtust jieijás toomân ij uážu uuccád nubástus väidimáin.

Sämitigge meerrid sämitige peht miedettum torjuin. Pargo hoittáadijn sämitigge tuáimá staatâtoorjávirgeomáházzân. Sämitige peht miedettum torjuuh kalgeh kullud sämmilij kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldásem olán. Staatáráadi asáttássáin puáhtá adelid tárhibijd njuolgádušáid sämitige peht miedettum torjui jyehimân kyeskee monáttálmijn.

Sämitige miedettem torjuid heiviittuvvoo staatâtoorjâlaahâ (688/2001).

9 §

Oovtâsttoimâm- já ráđádállâmkenigâsvuotâ

Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldättáhtooimâid, ráđádeleh sämitiggijn talle ko valmâstállamnâálá láá laavah, haaldâtliih miärädâsah já eres tooimah, main sáttá lede eromâš merhâšume sämmilij, viggâmuššân peessâd ohtsâšibárdâsân sämitiggijn tâi finnid sämitige mietâmâš ovdil miärädâs toohâm. Oovtâsttoimâm- já ráđádállâmkenigâsvuotâ kuáská sämmilij päikkikuávlust olášuttum tâi vaikuttâsâidis peeleešt toho ollee toimâid já eres toimâid, moh vaigutteh eromâšávt sämmilij kielân tâi kulttuurân teikkâ sii sajattâhân tâi vuoigâdвуođâid algâaalmugin, moh kyeskih:

- 1) eennâmvijđoduvâi kevttimân;
- 2) staatâeennâm, suojâlemkuávlui já meccikuávlui tipšomân, kevttimân, suojâlemtooimâi olášutmân, laigutmân já luovâtmân;
- 3) kuáivuttâhmineraalijđ siskeldeijee kávnusij ucâmân já kávnusijguin ávhástálmân sehe staatâ eennâm- já čäcikuávluin tábáhtuvvee kolletoidemân;
- 4) sämmilij kulttuurháámân kullee iäláttâs lahâaasâtlii teikkâ haaldâtlii rievđâdmân;
- 5) luándu maangâhámâsâšvuotâ já šonjâdâhnuvástus kiedâvuššee toimâid;
- 6) sämikielâlii arâšoddâdem sehe sämikielâlii já sämikielâ máttááttâs oovdedmân;
- 7) sämikielâlij sosiaal- já tiervâsvuotâpalvâlusâi olášutmân já oovdedmân;
- 8) sämitige resursij já eres toimâmiävtui turviimân já oovdedmân; teikkâ
- 9) eres ton sullâsii áášân, mii vaaigut sämmilij kielân, kulttuurân teikkâ sii sajattâhân tâi vuoigâdвуođâid algâaalmugin.

9 a §

Sämmilij vuoigâdвуođâi huámmâšumân váldim virgeomâhái já iärâsij, kiäh hoittájuh almos haldättâhpargoid, tooimâst

Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldättâhpargoid, kalgeh 9 §:st uáivildum tooimâid vuávááidijnis já olášutdijnis toi vuovijguin moh láá kevttimnâál:

- 1) ovdediđ sämikielâi paijeentoollâm já ovdedem sehe sämmilij vuoigâdвуođâ já iävtuid paijeentoollâd já ovdediđ jieijâs kulttuur, iärrâs lasseen jieijâs ärbivuávilijđ iäláttâsâid; já
- 2) kepidiđ jieijâs tooimâin šaddee negatiivlijđ vaikuttâsâid sämikielâid sehe sämmilij vuoigâdвуođâid já iävtoid paijeentoollâd já ovdediđ sii jieijâs kulttuur, iärrâs lasseen sii jieijâs ärbivuávilijđ iäláttâsâid.

9 b §

Monáttállâm oovtâsttoimâm já ráđádâlmij ääigi

Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldättâhpargoid, almotteh sämitiigán nuuvt tooláá ko máhđulâš talle ko sij algâtteh porgâđ 9§:st uáivildum äšijguin. Jis koččâmuš lii jotkuuvâšluándusii tooimâst, te almottâs kalga toohâd puorijn agijn ovdil ráđádâlmij ornim. Virgeomâhááh já iäráseh, kiäh hoittájuh almos haldättâhpargoid, almotteh sämitiigán, ete mon meripeeivi räi sämitigge kalga almottiđ haalust ráđádállâd ääšist. Meriäigi kalga lede kuáhtulâš já tast puáhtá váldiđ huámmâšumân ääši huápulâšvuotâ.

Tilâlâšvuotâ kevtihánnâá kyeđdim ij eesti virgeomâháid tâi iärâsijđ, kiäh hoittájuh almos haldättâhpargo, juátkid ääši kiedâvuššâm.

Sämitiggeest lii vuoigâdвуođâ finnid kirjâlii čielgiittâs ääšist iärrâs lasseen 9 a §:st uáivildum ääšijn já toid lohtâšuvvee vuáváámijn ovdil ráđádâlmijđ. Sämitiigán kalga väridiđ kuáhtulii ääigi ráhtádâttâd ráđádâlmâid. Oovtâsttoimâm kalga pieijâd joton já ráđádállâd kalga vavettes mielâin já rievtišâigâsávt nuuvt, et ääši loppâpuátusân lii máhđulâšvuotâ vaiguttiđ ovdil ääši čuávdim.

Tohhum ráđádâlmijn kalga čäällid pevdikirje. Pevdikiirján čällojuh uásipeelij uáinuh ääšist sehe ráđádâlmij loppâpuáduš.

3 loho

Toimâpaje, toimâorgaaneh já toimâm

10 §

Jesâneh já toimâpaje

Sämitigán kuleh 21 jesânid já nelji värijeessân, moh väljejuvvojeh sämitige valjâiguin neelji ive toimâpaje ááigán, mii álgá valjâive juovlámáánu 1 peeivi. Sämitiggeest kalgeh lede ucemustáa kyehti jeessân já ohtâ värijeessân lánuduv, Aanaar já Ucjuuvâ kieldâst sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Loopah 13 jesânid väljejuvvojeh jienâmere vuáđuld, kuittâg tienuuvvt, ete ucemustáa vittâ jeessân kalgeh lede sämmilij päikkikuávlust.

Staatâräädi meerrid sämitige vaaljâi puátusij vuáđuld sämitige jesânijd já värijesânijd sii toimáid, miedet táttum vuáđuld iáru tooimâst já meerrid mainâšum vaaljâi puátusij vuáđuld uđđâ jeessân já värijeessân ton sajan, kote lii valjâpaje ääigi joskâm jeessânvuodâst teikkâ värijeessânvuodâst.

Jis sämitige jeessân teikkâ värijeessân moonât 22 §:st uáivildum valjâtohálâšvuodâ toimâsis, staatâräädi kalga sämitige alguu vuáđuld pahudiđ, et taan ulmuu luáttámuštoimâ lii joskâm.

11 §

Sämitige saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh

Sämitigge väljee jieijâs juávhust saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee. Valjiimist kalga tállán almottiđ riehtiministeriön.

Saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh tuáimih jieijâs pargoost váldutoimâlávtt.

12 §

Čuákkimij čuákánkoččom

Sämitige čuákkim meerrid čuákkimijdis tolámist. Čuákkim kalga ton lasseen koččod čuákán, jis saavâjodetteijee teikkâ stivrâ ana tom tárbulážžân teikkâ kuálmádâs jesânijn nuuvvt váátá tiätu ääši kiedâvusšâm várás.

Jis sämmilij päikkikuávlust kieldâst tâi kuávlust väljejum jeessân ij pyevti uásálistid čuákkimân, te suu sajan kalga koččod siämmáa kieldâst tâi kuávlust väljejum värijeessân.

13 §

Sämitige stivrâ

Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrâ, mast lii saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee sehe enámustáa vittâ eres jeessân. Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrân kyehti värijeessân. Valjiimijn kalga tállán almottiđ riehtiministeriön.

Valjâive tuáimee stivrâ juátká jieijâs tooimâst tassaas, ko uđđâ stivrâ lii vaaljâi maŋa väljejum.

Stivrâ valmâštâl aasijd sämitige čuákkimân já olášut sämitige miárádâsâid tienuuvvt ko pargo-ornigist tárhibeht meriduvvoo.

Sämitige pargo-ornigist lii máhđulâš meridiđ stivrâ jeessân tooimâ váldutoimâlâšvuodâst.

Sämitige stivrâ jesânin tâi värijesânin ij pyevti lede valjâlâvdikode tâi nubástusuuccâmlâvdikode jeessân tâi värijeessân.

14 §

Eres toimâorgaaneh

Sämitigge aasât jieškote-uv valjâpaje aalgâst valjâlâvdikode 4 lovvoost uáivildum vaaljâi várás. Sämitigge puáhtá asáttid meid eres toimâorgaanijd sämmilij jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaaldâšmân kullee aasij hoittám várás.

Sämitige valjâlúvâttállâmaašij nubástusuuccâmlâvdikodeest (nubástusuuccâmlâvdikode) asáttuvvoo 5 lovvoost.

15 §

Toimävääldi kevtim

Sämitige čuákkim sehe stivrâ já eres toimâorgaaneh kevttih sämitiigán kullee toimävääldi ton mielđ ko taan laavâst asâttuvvoo já sämitige pargo-ornigist meriduvvoo.

Sämitige čuákkim meerrid prinsiplávt merhâšittee já vijdáht vaigutteijee aašijn, jis ääši huápulâšvuodâ tiet ij eres čuávu.

Toimävääldi ij uážu sirded 5 § 6 momentist, 7 §:st, 10 §:n 3 momentist, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ige 41 §:st uáivildum aašijn.

16 §

Toimâttuvah já pargoviehâ

Sämitiggeest láá toimâttuvah sehe virge- já pargosopâmuškoskâvuodâlâš pargoviehâ ton mielđ ko ton ääšist sämitige pargo-ornigist tärhibeht meriduvvoo. Sämi Kielâ toimâttuvâst asâttuvvoo sierâ.

Sämitige virgeulmuid, virgijđ já virgekoskâvuotân heiviittuvvoo, mii staatâ virgeulmuin, viirgijn já virgekoskâvuodâst asâttuvvoo já meriduvvoo.

Pargovievâ palvâluskoskâvuodâ iävtuin já toi miärâšuumist lii siämmáanáál vyeimist, mii staatâ palvâluskoskâvuodâ iävtuin já toi miärâšuumist asâttuvvoo, meriduvvoo teikkâ suáppoo.

17 a §

Čuákkimân uásálistem teknisii tiäđusirdemvyevi kevtimáin

Sämitige pargo-ornigist puáhtá meridiđ, ete čuákkimân puáhtá uásálistid kevttimáin videoráđádállâm teikkâ eres hiäivulii teknisii tiäđusirdemvyevi.

Pargo-ornigist puáhtá adeliđ tärhibijđ miärádâsâid monâttálmist, mii nuávdittuvvoo teknisii tiäđusirdemvyevi kevtidijn.

17 b §

Aalgâvuoigâdvuotâ

Ucemustáá kyevtičyede vittlov sämmiliist, kiäh lijji merkkejum majemustáá toimâttum sämitiggevaaljâin jienâstemvuoigâdvuodâlâžžân, lii vuoigâdvuotâ toohâđ sämitiigán alguu sämitige pargoid kullee ääšist.

Tärhibeh miärádâsah monâttálmist, mii nuávdittuvvoo aalgâvuoigâdvuodâ kevttimist, já alguu kiedâvušmist adeluvvojeh pargo-ornigist.

18 §

Aašij kiedâvuššâm

Sämitige čuákkim já eres toimâorgaan lii meridemváldálâš, ko saavâjodetteijee teikkâ värisaavâjodetteijee já ucemustáá peeli eres jesânjn láá mielđi.

Sämitige já ton asâtem toimâorgaan jeessân lii iästulâš uásálistid taggaar miärádâs tohâmân, mii kuáská persovnlávt sunjin teikkâ suu haldáttâhlaavâ 28 § 2 momentist uáivildum aldahuálkán teikkâ tagarân siämmáá ceehi 3 moomeent mielđ paldálistoo ulmui.

Ääših čuávdojeh sämitiggeest eenâblohomiärádássáin. Jis jienah maneh táásá, te saavâjodetteijee jienâ čuávdá. Vaaljâin kiáččoo, et tot kote uázžu enâmustáá jienâid šadda väljejum. Jis jienah maneh táásá, te vyerbi čuávdá.

3 a loho

Reekkigtuálu já tilitärhistem

18 a §

Reekkigtúalu

Sämitige reekkigtúalun já reekkigtúalulooppátmân heiviittuvvoo ton lasseen, mii taan laavást asáttuvvoo, reekkigtúálulaahâ (1336/1997).

18 d §

Tilitärhistemmuštálus

Nubenáál ko tilitärhistemlaavâ (936/1994) 3 lovo 6 §:st lii meriääigist asáttum, tilitärhistejee kalga adelid jieškote-uv tilipaajeest vyesimáanu loopâ rái sämitige stiivrân kirjálii tilitärhistemmuštálus, mii kalga, ton lasseen mii tilitärhistemlaavást asáttuvvoo, siskeldid ciálkkámuš tast, ete láá-uv toimámuštálusást staatátorjuu kevttimist adelum tiáduh riehtâ.

4 loho

Sämitige vaaljah

19 §

Valjâihe já valjâpirrádâh

Sämitige vaaljâi várás staatâ lii ohtân valjâpirrádâhhân.
Sämitige vaaljah toimáttuvvojeh jyehi niäljád ive (valjâihe).

20 §

Valjälävdikodde

Valjälävdikodde meerrid ucámuš vuáduid ulmuu merkkiimist valjäluváttálmân já ráhtâ valjäluváttállâm. Valjälävdikodde olášut sämitige vaaljâid tienuuvt ko taan laavást asáttuvvoo.

Valjälävdikoodán kuleh saavâjoettejee já kuttâ eres jeessân, main juáhháast lii persovnlâš värijeessân. Valjälävdikoddeest kalga leđe jeessân já värijeessân Aanaar, Uejuv já Iänuduv kieldâin sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Valjälävdikoddeest kalga meid leđe säämi kielâlaavâ (1086/2003) 3 § 1 saajeest uáivildum sâmikielâi äššitubdâmuš.

Sämitige stiivrâ jeessân tâi värijeessân teikkâ nubástusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân ij pyevti leđe valjälävdikode jesânin ige värijesânin.

21 §

Jienâstemvuoigâdvuotâ

Sämitige valjäluváttálmân merkkim iähtun lii ulmuu aassâmsaajeest peerusthánnáá ton lasseen, mii 3 §:st asáttuvvoo, ete olmooš tiávdá majemustáá valjâtoimáttâs majemuu peeivi 18 ihheed já ete sun lii Suomâ aalmugjeessân teikkâ sust lii olgoeennâm aalmugjesânin lamas päikkikielâlaavást (201/1994) uáivildum päikkikielâ Suomâst talle, ko ucámuš valjäluváttálmân väldimist kalga majemustáá rähtid.

22 §

Valjâtohálâšvuotâ

Sämitige vaaljâin lii valjâtohálâš jyehi jienâstemvuoigâdvuotâlâš, kote lii mieltâm iävtukkâssân já kote ij lah vááijuvváldâlâš.

Iävtukkâssân ij pyevti leđe valjälävdikode teikkâ nubástusuuccâmlävdikode jeessân teikkâ värijeessân.

23 §

Valjâluvâtâllâm

Valjâlvdikodde ráhtá jienâstemvuoigâdвуодâlijn ulmuin valjâluvâtâllâm. Valjâlvdikodde lii valjâluvâtâllâm registertuálee.

Valjâluvâtâllâm merkkejuvвоо kieldâi mielđ puustavoornigân jyeđi jienâstemvuoigâdвуодâlii nommâ já persovntubdâldâđ seđe päikkikielđâ já čujottâs, jis tođ lâá tiäduđ. Valjâlvdikodde uázžu kevttid aalmugtiätuvuáhâduv tiäduid valjâluvâtâllâm ráhtimist. Päikkikielđâ já čujottâs ij kuittâg uážu merkkid valjâluvâtâllâm, jis taid tiäduid kalga virgeomâhái tooimâ almosvuođâst adelum laavâ 24 § 1 moomeent 31 saje mielđ tollâđ syeligâsâst teikkâ jis ulmuu peht aalmugtiätuvuáhâdâđân lii vyerkkejum aalmugtiätuvuáhâduvâst já Digi- já aalmugtiätuvirgâduv visâsmittempalvâlusâin adelum laavâ (661/2009) 36 §:st uáivildum torvokiäldu.

Valjâluvâtâllâm kalga ucâmuš vuáduđ vâldid jienâstemvuoigâdвуодâlii ulmuu. Lähtun valjâvuoigâdвуодâi kevttimân aldemuin čuávuvin sämitige vaaljâin lii, ete ucâmuš tahhoo majemustâá valjâivveest oovdeđ čohčâmáánu loopâ räi.

Oovdeđ vaaljâin valjâluvâtâllâm merkkejum olmooš váldoo valjâluvâtâllâm ucâmuštâá, jis sun tiävdâ vyeimist lejje laavâst asâttum valjâluvâtâllâm merkkim iävtuid. Olmooš ij kuittâg merkkejuu valjâluvâtâllâm, jis sun almoot valjâlvdikoodân, et ij haalijd merkkejuđ toos. Valjâluvâtâllâm ráhtim ohtâvuođâst valjâlvdikodde puáhtâ jieijâs alguu vuáduđ vâldid ton lasseen huámmâšumân 1. peeivi uđđâivemáánu 2027 tâi tast mađa uárnejum sämitige vaaljâin valjâluvâtâllâm merkkejum jienâstemvuoigâdвуодâlii ovdeđâi vaaljâi mađa jienâstemvuoigâdвуотâahan ollâám päärni já 21 §:st asâttum äigimudo räi jienâstemvuoigâdвуотâahan ollee päärni. Taggaar ulmuu puáhtâ kuittâg vâldid valjâluvâtâllâm eskin tast mađa, ko sun lii kirjâlâvt almottâm valjâlvdikoodân, ete sun ana jieijâs sämmilâžžân 3 §:n 1 moomeent miäldâsâvt.

Valjâlvdikodde nannee já vuálâčâálâ valjâluvâtâllâm majemustâá valjâivveest ovdeđâá juovlâmáánu majemuu peeivi. Valjâlvdikode miärâdâsân valjâluvâtâllâm nonniimist ij uážu uuccâđ nubâstus väidimâin.

24 §

Almottâskorttâ já miärâdâs

Valjâlvdikodde ráhtá jyeđi valjâluvâtâllâm valdum ulmust almottâskorttâ, mast čielgih jienâstemvuoigâdвуодâlii ulmust valjâluvâtâllâm valdum tiäduđ, valjâluvâtâllâm uáinimnâálâ toollâm, vaaljâin jienâstem seđe valjâpeeivi já 31a §:st asâttum vuoigâdвуотâ jienâstid valjâpeeivi äägi, já valjâlvdikode čujottâs.

Valjâlvdikodde vuolgât almottâskorttâ jyeđi jienâstemvuoigâdвуодâlâžân, kiän čujottâs lii tiäduđ, puorijn aigijn ovdil valjâluvâtâllâm piejâm uáinimnâál.

Valjâlvdikode miärâdâs tast, et olmooš ij merkkejuu valjâluvâtâllâm, siämmâánâálâ ko miärâdâs, moin valjâlvdikodde lii kuáđđâm tuđhâhânnâá ulmuu táátu valduđ valjâluvâtâllâm teikkâ almottâs, et ij haalijd merkkejuđ toos, vuolgâttuvвоо áásân kullee ulmuid puorijn aigijn ovdil valjâluvâtâllâm piejâm uáinimnâálâ.

25 §

Valjâluvâtâllâm uáinimnâálâ toollâm

Valjâlvdikodde aasât valjâluvâtâllâm teikkâ tast orroo tiäduid eereeb persovntubdâlduvâid uáinimnâálâ nuuvt, ete uáinimnâálâ tolâmân kyeskee äägi nuhâmist lii äigi vaaljâi tooimâtmân ucemustâá kuttâ mánuppaje.

Valjâluvâtâllâm tuálloo uáinimnâálâ 10 mađalâs argâpeeivi, eereeb lávurduv.

Valjâluvâtâllâm uáinimnâálâ tolâmist nuávdittuvвоо, mii haldâttâhlaavâ 62 §:st asâttuvвоо almolii tiättunaddelmist, jis taan laavâst ij nubenáál asâttuu.

25 a §

Valjâluvâtâllâm almosvuođâ

Juáhhaast lii vuoigâdvuotâ uápásmuđ valjâluvâttâlmân já ton ráhtimân lohtásejje äššikirrijd ton äägi, ko valjâluvâttâllâm tuálloo uáinimnáálá. Valjâluvâttâllâm já ton ráhtimân lohtásejje äššikirrijd ij uážu adelid kopijistemnáálá teikkâ kuvvimnáálá ige tain uážu adelid kopioid. Valjâluvâttâlmân merkkejum ulmust lii kuittâg vuoigâdvuotâ finnid nuuvtá váldus sust valjâluvâttâlmân valdum tiáđuin. Äššiuásálii vuoigâdvuodâst finnid tiáđu ääši kiedâvušmân lohtásejje äššikirrijn asâttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâ 11 §:st.

Valjâluvâttâllâm sehe tagarijd valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtásejje äššikirrijd, moh siskeldeh tiáđuid ulmuu etnisii algâpuátimist, kalga toollâđ syeligâsâst eres ko 1 momentist uáivildum äägi. Syeligâsâstoollâmkenigâsvuotâ ij eesti tiáđu adelem sämitiigán sämitige toimâorgaanij jesânij já värijesânij valjim teikkâ aalgâvuoigâdvuodâ kevttim čielgim várás ige toos, kote taarbâš tiáđu jienâstemvuoigâdvuodâs čielgim várás.

Valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtásejje äššikirrij almosvuodâst asâttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâst.

25 b §

Valjâluvâttâllâm feeilâ tivvoo

Valjâlvâdikodde puáhtá tivvoođ feeilâ valjâluvâttâlmist jieijâs alguu teikkâ jienâstemvuoigâdvuodâlii vátámâš vuáđuld. Vátámâš kalga kuittâg toohâđ 14 peeivi siste valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee äägi nuhâmist. Nubâstusâid kalga toohâđ majemustáa kyehti mánuppaje ovdil valjâtoimâttâs algâttem.

Jis olmooš lasettuvvoo valjâluvâttâlmân, te sunjin kalga ájâttâlhánnáa vuolgâttiđ 24 §:st uáivildum almottâskoortâ.

Jis valjâluvâttâllâm puástu merkkim tivoduvvoo, te tivomist kalga ájâttâlhánnáa almottiđ áášán kullee ulmui, peic jis tot lii čielgâsvt taarbâšmettum.

26 §

Vuoigimvátámâš valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsâst

Kote arvâl, et sun lii rievttáa kuodđum meddâl valjâluvâttâlmist, uázžu vaattâđ valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsân vuoigim valjâlvâdikoddeest. Valjâlvâdikoodán čujottum vuoigimvátámâš kalga toimâttiđ valjâlvâdikoodán 14 peeivi siste valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee äägi nuhâmist.

Jis valjâlvâdikoodán toimâttum vuoigimvátámâš lii puáttám meriääigist nubâstusuuccâmlâvdikoodán, te vuoigimvátámâš ij kuodđuu tuđháhánnáa. Vuoigimvátámâš kalga ájâttâlhánnáa toimâttiđ nubâstusuuccâmlâvdikoddeest valjâlvâdikoodán.

Jis valjâlvâdikodde meerrid, et olmooš váldoo valjâluvâttâlmân, te valjâlvâdikodde vuolgât sunjin ájâttâlhánnáa 24 §:st jienâstemvuoigâdvuodâlijd uáivildum almottâskoortâ.

Nubâstusucâmist vuoigimvátámâšân kyeskee miärádâsân asâttuvvoo 41 1 §:st.

26 a §

Jienâstem nubâstusuuccâmorgaan miärádâs vuáđuld

Ulmui, kote ovdil jienârekinistem algâttem čáittá valjâlvâdikoodán tai valjâpeeivi äägi valjâtoimâkoodán nubâstusuuccâmorgaan laavâvuáimálii miärádâs jieijâs jienâstemvuoigâdvuodâst, väriduvvoo tilâlâšvuotâ finnid valjâäššikirrijd já jienâstiđ.

Olmooš lii kenigâs luovâttiđ valjâlvâdikoodán tai siämmaánáálá valjâtoimâkoodán miärádâs tai ton rievtsin tuodâstum kopio, vai äšši merkkejuvoo valjâluvâttâlmân.

27 §

Iävtukkâsasâttem já iävtukkâsluvâttâllâm

Sämitige valjâid uázžu asâttiđ iävtukkâs ucemustáa kuulmâ jienâstemvuoigâdvuodâlii vuáđudem väljejeeservi, mast kalgeh lede äššiolmooš já väriäššiolmooš.

Jieškote-uv jienâstemvuoigâdвуодâlâš uázžu uásálistid tuše oovtâ iävtukkâs aasâtmân. Jis olmooš kulá kyevti teikkâ eenâb väljejejeesiärvân, te valjälävdikodde kalga meddâlistid suu noomâ puoh väljejejeeseervijn.

Väljejejeeservi kalga toohâđ iävtukkâsucâmuš valjälävdikoodán majemustáá 31. peeivi já toos kyeskee tievâsmitmijd majemustáá 27. peeivi ovdil valjâtoimâttâs algâtem.

Valjälävdikodde kalga rähtid iävtukkâsluvâttállâm majemustáá 21. peeivi ovdil valjâtoimâttâs algâtem. Iävtukkâsluvâttállâm kalga almostittid, vuolgâttid valjääššiuilmuid já toollâđ vaaljâi äägi uáinimnáálá.

Valjälävdikode miärädâsân iävtukkâsluvâttálmist ij uázžu uuccâđ sierâ nubâstus.

28 §

Valjâtoimâttâs

Sämitige vaaljah toimâttuvvojeh porgemáánu majemuu oles oho vuossaargâst älgée kuudâ oho äägi. Vaaljah toimâttuvvojeh poostâ peht teikkâ toomâtmáin jienâstemliipu mudoi ko poostâ peht valjälävdikode almottem sajan. Vaaljah toimâttuvvojeh sämmilij päikkikuávlust meid valjâpeeivi jienâstmin.

Vaaljâi toomâtmist kalga almólávt kulluuttid.

29 §

Valjääššikirjeh

Valjälävdikodde kalga ájättálhánáá valjâtoimâttâs älgim maņa tuodâštum vyevi mielđ toimâttid jyehti jienâstemvuoigâdвуодâlâžân, kiân čujottâs lii tiäđust, valjälävdikode stemppâlistem jienâstemliipu, valjâkooveert, vuolgâttâsreeivâ, vuolgâttâskooveert, iävtukkâsluvâttállâm já jienâstemravvuu (valjääššikirjeh).

Jienâstemvuoigâdвуодâlâžân, kote ij lah poostâ peht finnim valjääššikiirjijd teikkâ kiäst toh monnii suujâst mudoi váiluh, kalga väridid mahđulâšvuođâ finnid valjääššikiirjijd valjälävdikode toimâttuvâst, valjâpeeivi monnii jienâstemsaajeest teikkâ valjälävdikode almottem eres saajeest.

Jienâstemravvust kalga mainâšid valjälävdikode toimâttuv já eres soojij, kost valjääššikiirjijd puáhtá finnid já kuus taid puáhtá toimâttid, kollimčujottâsâid já áávuorroomaagijd sehe valjâpeeivi jienâstemsoojij kollimčujottâsâid já áávuorroomaagijd.

30 §

Jienâstem poostâ peht

Jienâstemvuoigâdвуодâlâš puáhtá kevttid jienâstemvuoigâdвuođâs, ko lii finnim valjääššikiirjijd. Jienâstejee kalga čielgâsávt merkkid jienâstemliipun ton iävtukkâs nummeer, kiân pyerrin sun addel jienâs.

Jienâstem lii tohhum, ko jienâstemvuoigâdвuođâlâš lii tuodâštum vyevi mielđ kuáđđám poostâ jodettemnáál toppum valjâkooveert, mii siskeeld jienâstemliipu já suu tevdim já vuáláčäällim valjälävdikoodán čujottum vuolgâttâskovertân toppum vuolgâttâsreeivâ. Jis jienâstejee lahta fáárun almottâskoortâs, te sun ij taarbâš merkkid vuolgâttâsreeivân muide ko jieijâs vuáláčäállus.

Ovdil jienârekinistem algâtem valjälävdikoodán poostâ peht puáttám jienah váldojeh huámmášumán jienâi rekinistmist.

31 §

Jienâstem toomâtmáin vuolgâttâsreeivâ valjälävdikoodán eres vuovvijn ko poostâ peht

Jienâstemvuoigâdвuođâlâš tai suu valduuttem olmooš puáhtá toimâttid 30§:st uáivildum valjääššikiirjijd vuolgâttâskooveert siste meid valjälävdikode toimâttâhân teikkâ valjälävdikode almottem eres sajan vaaljâi niäljád oles oho vuossaargâ já kuudâd oles oho pasepeeivi koskâsii äägi sehe valjâpeeivi äägi mon peri jienâstemsaje valjâtoimâkoodán.

Valjälävdikode kalga huolättid tast, ete ton toimâsoojijd já eres soojijd, maid tot lii almottâm, kuodđum valjääššikirjeh siäiluduvvojeh tienuuvt, et toi valjâsyeligâsvuotâ lii torvoost, já ete toh toimâttuvvojeh torvolávt valjälävdikode Anaar toimâttâhân ovdil jienârekinistem algâtem.

31 a §

Valjâpeeivi jienâstem

Valjâpeeivi jienâstem uárnejuvvoo vaaljâi toimâtem kuodâd oho pasepeeivi.

Valjâpeeivi jienâstem toimâttuvvoo siämmáá ääigi sämmilij päikkikuávlun puoh kiellâin. Jieškote-uv kiellâst lii ucemustáá ohtâ jienâstemsave.

Jienâstemvuogâdvoodâlâš uázžu jienâstid 31 g §:st uáivildum vuovviijn tuše sämmilij päikkikuávlun ton kiellâst, mii lii merkkejum valjâluvâttâlmân suu päikkikiellâin.

Jienâstem kalga ornid tienuuvt, ete valjâsyeligâsvuotâ siäilu.

31 c §

Valjâtoimâkodde

Valjälävdikode kalga puorijn aigijn ovdil vaaljâid asâttid jieškote-uv jienâstemsave várás valjâtoimâkode, moos kuleh kulmâ jeessân já ucemustáá kyehti värijeessân tienuuvt, ete ohtâ valjälävdikode jeessân já suu persovnlâš värijeessân lává valjâtoimâkode jesânin já värijesânin. Sämitige vaaljâi iävtukkâs ij pyevti lede valjâtoimâkode jesânin teikkâ värijesânin.

Valjâtoimâkode saavâjodetteijen tuáimá valjälävdikode ovdâsteijee jeessân. Valjâtoimâkodde väljee táarbu miel värisaavâjodetteijee jieijâs juávhust.

Valjâtoimâkodde lii meridemváldâlâš talle, ko tast láá kulmâ jeessân.

31 h §

Valjâpeeivi jienâstem nuuhâm já valjâpevdikirje

Valjâpeeivi jienâstem nuuhâm maŋa valjâtoimâkodde kalga huolättid tast, ete seilejum valjâurná já jienâstemmerkkiimijd siskeldeijee jienâstemkuávlun valjâluvâttâllâm sehe máhđulávt valjâtoimâkoodân kuodđum vuolgâttâskoverteh toimâttuvvojeh valjâsyeligâsvuotâ siäilum tááhust torvolávt já tušij tiet ájâttâlhánnáá valjälävdikode Anaar toimâttâhân. Ton lasseen valjâtoimâkodde kalga huolättid seilimpiergâsij tuššâdmist tállân urná seilim maŋa. Valjälävdikode kalga huolättid valjâurná já jienâstemkuávlun valjâluvâttâllâm siäilutmist torvolii saajeest jienârekinistem algâtem räi.

Valjâtoimâkodde kalga ton lasseen huolättid tast, ete valjâpeeivi jienâstmist tuálloo pevdikirje, moos merkkejumvoo:

- 1) peivi sehe tijmeääigih, kuás valjâpeeivi jienâstem aalgij já kuás ton nuuhâm kulluuttui;
- 2) valjâtoimâkode jesâneh já värijesâneh, kiäh lijjii mielđi;
- 3) valjâiseideijeeh sehe jienâsteijei jieijâs valjim išedeijeeh; sehe
- 4) jienâstâm ulmui lohomeeri.

32 §

Jienâstem tipšolâjádâsâst já päähist

Ulmuh, kiäh láá tipšomnáálá sämmilij päikkikuávlun sajadum lájádâsâst sehe ulmuuh, kiäh sämmilij päikkikuávlust láá tipšomnáálá jieijâs päähist já kiäh iä mudoi pastačcii jienâstid epikuáhtulij vaigâdvoodâittáá, uázžuh jienâstid tipšosajestis.

Tipšosaajeest jienâstem várás valjälävdikode meerrid valjâpargen já suu väriolmožin tom jeessân já värijeessân, kiäh ovdâstává áásânkullee kiellâ valjälävdikodeest. Valjâpargee väriolmožin puáhtá nomâttid eres-uv ulmuu, kii lii hiäivulâš paargon.

Ko jienâst tipšosaajeest, te jienâstmist kalga jienâsteijee já valjâpargee lasseen lede fáarust jienâsteijee valjim teikkâ tuhhiitem sämitige valjâluvâttâlmân jienâstemvuogâdvoodâlâžžân merkkejum olmooš.

34 §

Jienârekinistem algâtem

Valjälâvdikodde aalgât jienârekinistem valjâtoimâttâs maŋa čuávvo voossaargâ tijme 9. Jienârekinistem algâtem maŋa puáttâm vuolgâttâskoverteh kuáđđojeh lehâhánnáá huámmášumán vâldihánnáá. Toimâttâsâst tuálloo pevdikirje.

Väljejeeseervi äššiuumust já väriäššiuumust lii vuogâdvootá leđe mieldiv jienârekinistemist.

35 §

Merkkim valjâluvâttâlmân

Jienârekinistem algâttuvvo lekkâmáin vuolgâttâskovertijd já merkkiimáin puoh 30 já 31 §:st asâttum vuovvijn jienâstâm ulmuid vuolgâttâsreeivâ miäldásávt valjâluvâttâlmân.

Jienâstem kalga kyedđid huámmášumán vâldihánnáá:

1) jis jienâstâm olmooš ij lah merkkejum valjâluvâttâlmân jienâstemvuogâdvoudâlâžžân tâi jis šadda tiätun, et sun lii jáámmám ovdil valjâtoimâttâs algâtem;

2) jis vuolgâttâsreeivâ lii nuvt vááijuvlâš, et ij pyevti visesvuodáin pahudid, kii ulmuid lii jienâstâm; tâi

3) jis valjâkovertan lii rahtum jienâsteijeji tâi iävtukkâsân kyeskee teikâ eres äšittes merkkim.

Jis vuolgâttâsreeivâst šadda čielgâsin, et jienâstemvuogâdvoudâlâš lii jienâstâm maŋgii 30 tâi 31 §:st uáivildum vuovvijn, te huámmášumán váldoo tuše ohtâ vuolgâttâskovertijn.

Eres jienâstem ko valjâpeeivi jienâstem kalga kyedđid vâldihánnáá huámmášumán meid, jis jienâstemkuávu valjâluvâttâlmân tohhum miärkkumijn šadda čielgâsin, et áásân kullee olmooš lii jienâstâm valjâpeeivi 31 g §:st uáivildum vuovvijn.

Ko puoh jienâstâm ulmuuh láá merkkejum valjâluvâttâlmân já jienâstmist huámmášumán vâldihánnáá kuodđum valjâkoverteh vuolgâttâskovertijdis siste láá sierrejum meddâl tuhhiittum valjâkovertij juávhust, te tuhhiittum valjâkoverteh piäijojeh lehâhánnáá valjâurnán.

38 §

Vaaljâi puáttus miärášum

Sämitige jesânin šaddeh väljejud 21 puoh enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsâd, toin iävttoin, ete sii juávhust láá ucemustáá 10 §:st asâttum meeri iävtukkâsah Aanaar, Ucjuv já Iänuduv kieldâin sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Jis 10 §:st asâttum mereh iä tievâ, te koččâmušâst orroo kieldâst tâi kuávlust väljejuvvoje čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah tienuuvt, ete 10 § vátámâšah olâšuveh. Jis päikkikuávu monni kieldâst tâi kuávlust iä lamaš asâttum meeri iävtukkâsah, te väljejuvvoje čuávuvâžžân enâmustáá jienâid finnim iävtukkâsah päikkikuávlust.

Väriješânin väljejuvvo Aanaar, Ucjuv já Iänuduv kieldâst sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâsist orroo iävtukkâsâin iävtukkâs, kote lii finnim väljejum iävtukkâsâi maŋa čuávuvâžžân enâmustáá jienâid.

Jis jienâmereh láá siämmáá stuárusiih, iävtukkâsâi koskâsâš oornig čuávdoo vuárbádmáin.

Iävtukkâs kieldâ tâi kuávu jienârekinistemist miärášuvâ ton mieldiv, kost sust lii lamaš päikkikieldiv iävtukkâsân asâtem meriääigi nuvâdijn.

39 §

Vaaljâi puáttus nonnim

Vaaljâi puáttus nannee valjälâvdikodde čuákkimist, mon tot tuálâ kuálmád peeivi jienârekinistem aalgâtmist.

Vaaljâi puáttus kalga almottid äjättâlhánnáá riehtiministeriön, vâi tot puáhtâ meridid sämitige jesânijd já väriješânijd tooimân čuávuvâá toimâpaje ááigán.

40 §

Vaaljâi puátusân kyeskee väidim

Jienâstemvuoigâdvoodâlâš, kote arvâl, et vaaljâi puátus nonniimân kyeskee valjâlâvdikode toimâ tâi miäradâs lii laavâvuástâsâš, puáhtá rähtiđ sämitige stiiivrâ vuoigimvátámâš majemustáá 14 peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás valjâlâvdikodde lii nonnim vaaljâi puátus. Nubástusucâmist valjâlâvttâlmân kyeskee aasijn asâttuvvoo 5 lovvoost.

Sämitige stivrâ kalga kiedâvuššâđ vuoigimvátámâš huápulávt já majemustáá ovdil valjâive loopâ.

Sämitige stiiivrâ miäradâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimâin alemuu haldâttâhriähtán majemustáá 14. peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás ääšiomâhâš lii finnim sämitige stiiivrâ miäradâs tiättun. Nubástusucâmist nuávdittuvvoo mudoi, mii riehtijotemist haldâttâhaasijn adelum laavâst asâttuvvoo.

Jis valjâlâvdikode 1 momentist uáivildum miäradâs teikkâ toimâ lii lamaš laavâvuástâsâš já tot lii vaiguttâm vaaljâi puátusân, te vaaljâi puátus kalga vuoigid já staatâräädi kalga táarbu mielđ meridiđ sämitige jesânijđ já värijesânijđ vaaljâi vyeigejum puátus mielđ.

Jis vaaljâi puátus ij paste vuoigid, vaaljâid kalga meridiđ uđđâsist toimâtemnáál.

40 c §

Tärhibeh njuolgâdusah

Riehtiministeriö asâttâssáin puáhtá adeliđ tärhibijđ njuolgâdusâid:

- 1) valjâid lohtâšuvvee kulluuttâsáin;
- 2) valjâlâvttâlmân ucâluumeest já valjâlâvttâlmist meddâlistmist sehe ucâmušân lahtemnáál čielgiittâsáin;
- 3) valjâlâvttâllâm uáinimnáálá tolâmist;
- 4) iävtukkâsucâmušâst já iävtukkâsluvttâlmist;
- 5) valjâpeeivi jienâstem orniimist, jis kieldâst lii eenâb ko ohtâ jienâstemsaje valjâpeeivi jienâstem várás;
- 6) jienâstemliipust; sehe
- 7) valjâäššikirjij siäilutmist.

5 loho

Nubástusuuccâm valjâlâvttâlmân kyeskee aasijn

41 §

Nubástusuuccâmlâvdikode pargo já toimâväldi

Sämitige valjâlâvttâllâmaasij nubástusuuccâmlâvdikodde (nubástusuuccâmlâvdikodde) tuáimá vuossâmužžân nubástusuuccâmtäässin sämitiggeest adelum laavâ 26 § miäldâsii sämitige valjâlâvttâlmân väldimân já tast meddâlistmân kyeskee aasijn.

Sämitige ohtâvuodâst tuáimee nubástusuuccâmlâvdikodde lii jiečânâs já sorjomettumis toimâorgaan.

41 a §

Nubástusuuccâmlâvdikode saavâjođetteijee já eres jesâneh

Nubástusuuccâmlâvdikode joođet saavâjođetteijee, kii puáhtá leđe váldutoimâsâš.

Nubástusuuccâmlâvdikoddeest lii ton lasseen uálgitoimâsâžžân jesânin ohtâ lahâolmoošjeessân já kyehti äššitobdeejeessân. Ton lasseen nubástusuuccâmlâvdikoddeest láá tuárvi ennuv värijesâneh. Värijesânnâ heiviittuvvoo, mii laavâst asâttuvvoo nubástusuuccâmlâvdikode jesânist.

Talle jis saavâjođetteijee lii estâšum, te saavâjođetteijei asâttum toimâväldi kiävttä nubástusuuccâmlâvdikode lahâolmoošjeessân (värisaavâjođetteijee).

41 b §

Saavâjodetteijee já eres jeessân tohâlâšvuotâ já nomâtem

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já lahâolmoošjeessân kolgâv tevidid tuámustovlilaavâ 10 love 1 § 1 momentist asâttum tuámmár almolijd tohâlâšvuotâvatámâšâid.

Nubástusuuccâmlävdikode eres jesâniñ váttoo rievtsiemielâlâšvuotâ, hárjánem nubástusuuccâmlävdikode toimâsuárgán sehe tárbuliih persovnlíih jiešvuodáh. Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jeessân ij taarbâš lede merkkejum sämitige valjâluvâttálmân.

Staatâräädi aasât nubástusuuccâmlävdikode kuudâ ihán häävild. Staatâräädi meerrid nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee viirgán tuáistáázân já eres ualgitoimâsijd jesâniñ toimâpajan. Nubástusuuccâmlävdikode asâttuvvoo sämitige iävtuttâs vuáduid.

Sämitige jeessân tâi värijeessân, valjâlvävdikode jeessân tâi värijeessân tâi olmooš, kote lii sämitige palvâlusâst, ij pyevti kuullâđ nubástusuuccâmlävdikoodán. OvdiiBELN 22 § mielđ iävtukkâssân sämitige vaaljâin ij pyevti lede nubástusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jeessân kalga almottiđ jieijâs čonâlâšvuodâin. Čonâlâšvuodâin almootmán heiviittuvvoo, mii tuámustovlilaavâ (673/2016) 17 lovo 17 §:st asâttuvvoo äššitobdejeessân kenigâšvuodâst almottiđ jieijâs čonâlâšvuodâin. Čonâlâšvuotâalmottâs adeluvvoo riehtiministeriön sehe tiättun nubástusuuccâmlävdikoodán. Čonâlâšvuodâid kyeskee tiäđui registeristmist nuávdittuvvoo, mii tuámárij čonâlâšvuotâ- já ualgitoimâregisterist adelum laavâst asâttuvvoo (565/2015).

41 c §

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jeessân saje šoddâm áávus

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jeessân vuoigâdvuodâst pissood jieijâs pargoost heiviittuvvoo, mii tuámmárvirge haldâšeijest asâttuvvoo.

Jis nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee tâi eres jeessân pargo šadda áávus kaskoo toimâpaje, te meriduvvoo maajeeldpuáttee kidâ ton toimâpaje loopâ räi.

41 d §

Tuámmártáhádâs

Ko nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jeessân aalgât pargoost, te sun kalga adelid tuámmártáhádâs, jis sun ij lah porgâm tom jo ovdeláá. Tuámmártáhádâs addelmist asâttuvvoo tuámustovlilaavâ 1 lovo 7 §:st.

41 e §

Saavâjodetteijee já eres jeessân sajadâh

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jeessân lii sorjomettum tuámuvääldi kevtidijñis.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jeessân tuáimá tuámmár ovdâsvástádâssáin, mast asâttuvvoo tárhibeht tuámustovlilaavâ (673/2016) 9 lovvoost.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jeessân lii kenigâs iärániđ jieijâs pargoost ton mánuppaje nuvâdijñ, mon ääigi sun tiävdá 70 ihheed.

41 f §

Oovdânpyehteeh

Nubástusuuccâmlävdikoddeest lii tarbâšum meeri váldu- tâi uálgitoimâsiih oovdânpyehteeh já eres pargoviehâ.

Nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehtest kalga leđe tuámmár viirgán toháláš tođhos. Oovdânpyehtee pargoin meriduvvoo târhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist.

Nubástusuuccâmlävdikode noomât nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehteid já eres pargovievâ.

41 g §

Nubástusuuccâmlävdikode čuávdimčuákánpieijâm

Nubástusucâmân kyeskee ääših čuávdojeh nubástusuuccâmlävdikoddeest oovdânpyehtim vuáđuld tievâščuákkim ääigi.

Tievâščuákkim lii meridemvâldáláš, ko mieldiv lii saavâjodetteijee, lahâolmoosjeessân já ucemustáá ohtâ äššitobdeejeessân.

41 h §

Ääši kieđâvuššâm

Ääši kieđâvušmân nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo riehtijotemist haldâttâhaašijn adelum laahâ, jis taan laavâst ij sierâ nubenáál asâttuu. Nubástusuuccâmlävdikode adelem miärádâs lii nuuvtá.

41 i §

Kieđâvuššâm almosvuotâ

Riehtijotteem almosvuodâst nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo, mii riehtijotteem almosvuodâst haldâttâhtuámustoovlist adelum laavâst (381/2007) asâttuvvoo.

41 j §

Ruttâdem

Nubástusuuccâmlävdikode koloh máksojeh staatâ ruudâin.

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jesânij päälhlih meriduvvojeh riehtiministeriö nonnim vuáđustâsâi miäldâsávt.

41 k §

Pargo-oornig

Nubástusuuccâmlävdikode organisaatiost, pargovuovijn já pargovievâst meriduvvoo târhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist, mon nubástusuuccâmlävdikode tievâščuákkim nannee.

41 l §

Nubástusuuccâmmonâttállâm

Nubástusuuccâmlävdikoodán čujottum väidim kalga toimättid valjälävdikoodán 14 peeivi siste valjälävdikode vuoigimvátamáš keežild tohhum miäradás tiättun finniimist.

Valjälävdikodde kalga ájättälhánnáá toimättid väidim, áásán kyeskee äššikiirjijd já jieijäs ciälkkámuš väidimist nubástusuuccâmlävdikoodán.

Jis valjälävdikoodán šaddee väidim lii puáttám meriäägist nubástusuuccâmlävdikoodán, te väidim ij kuodđuu tain vuáđustássáin tuđháhánnáá. Ton tiileest väidim kalga tállán toimättid valjälävdikoodán.

Nubástusuuccâmlävdikodde kalga kiedávuššád väidim huápulážžân.

Nubástusucâmist nubástusuuccâmlävdikode miäradásân asáttuvvoo 41 m §:st.

41 m §

Jotkâväidim alemuu haldáttáhriähtán

Nubástusuuccâmlävdikode miäradásân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriähtán, jis alemus haldáttáhriehti miedeet väidimlove.

Väidimlove ucâmân já miedeetmân heiviittuvvoo, mii riehtijotemist haldáttáhaasijn adelum laavâ 110 já 111 §:st asáttuvvoo. Väidimlopán kyeskee miäradás vuáđustálmân heiviittuvvoo, mii riehtijotemist haldáttáhaasijn adelum laavâ 112 § 2 momentist asáttuvvoo.

Mudoi nubástusucâmist alemuu haldáttáhriähtán heiviittuvvoo, mii riehtijotemist haldáttáhaasijn adelum laavâst asáttuvvoo.

6 loho

Sierânâs njuolgâdusah

42 §

Nubástusuuccâm

Sämitige stiivrâ já lävdikode sehe sämitige asättem eres toimâorgaan miäradásân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin sämitigán jis taan laavâst teikâ eres laavâin ij nubenáál asáttuu. Sämitige miäradásân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriähtán. Nubástusucâmist asáttuvvoo riehtijotemist haldáttáhaasijn adelum laavâst.

43 §

Pargovievâ väldim

Sämitigge noomât tâi váldá jieijäs pargovievâ.

43 a §

Vuoigâdvuotâ iäláttâhân

Sämitige palvâlusâst orroo ulmuin lii vuoigâdvuotâ iäláttâhân já sii jäämmim maŋa sii hiätu-uázžoin lii vuoigâdvuotâ peerâiäláttâhân staatâ vaarijn hiäivulijn oosijn siämmái njuolgâdusâi mielđ ko staatâ palvâlusâst orroo ulmuin já sii hiätu-uázžoin.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum iäláttâhtorvo orniimist šaddee koloin sämitigge lii kenigâs mäksid iäláttâhmaávsu tienuuvt ko staatâ iäláttâhruttáráájust adelum laavâst (1297/2006) asáttuvvoo.

Iäláttâhtorvo olášuttem várás sämitigge kalga jyehi ive almottid staatâkontturán tiäduid jieijäs palvâlusâst orroo ulmuin. Tiäduh almottuvvojeh staatâkonttur adalem ravvui mielđ.

Jis iäláttâhmaávsu iä mäávsu meriäägi siste, te staatâ iäláttâhruttáráájun piärroo ihásâš maŋanemriänttu riänttulaavâ (633/82) 4 § 1 momentist uáivildum riänttuvuáđu mielđ.

Iäláttâhmaávsuid já maŋanemriäntuid uázžu peerrâđ ton oornigist ko viäruu já máávsui olášutmist adelum laavâst (706/2007) asáttuvvoo.

43 b §

Syeligâsâsttoollâm- já vaahâgsajanmâksukenigâsvuotâ

Sämitige tâi 14 §:st uáivildum toimâorgaan jeessân teikkâ 18 c §:st uáivildum tilitârhisteijee ij uážu lovetáá adelid viâruulmui tiätun ige anneeđ priivaatlávt ävkkín, maid sun lii pargos hoittáádiñ finnim tiettid nube ulmuu persovnlíi tiileest, ekonomâlii sajaduvâst teikkâ finnodâh- tâi áammâtsyeligâsvuodâst.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum olmooš lii kenigâs sajanmâksid vaahâg, mon sun lii tátulávt teikâ toovâtmist tovâttâm sämitiigán. Siämmâš kuáská vahâgân, mii lii tovâttum nuubán taam laavâ rikkomáin.

Vaahâgsajanmâávsu sovâttâlmist sehe, jis máksukenigâsah láá maangah, lii ovdâsvástádâs jyehimist vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavâst (412/74) asâttuvvoo.

Virgeulmuu já pargee vaahâgsajanmâksukenigâsvuodâst lii vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavâst já eres saajeest asâttuvvoo.

Taat laahâ puátá vuáimán peeivi máánust 20 .

Sämitiigán, mon toimâpaje lii koskân talle, ko taat laahâ puátá vuáimán, heiviittuvvoo 10 § tagarin ko tot lâi taan laavâ vuáimán puáđidiñ.

Sämitigge, mon toimâpaje lii koskân talle ko taat laahâ puátá vuáimán, juátká jieijâs pargoost tassaas ko vuossâmuš taan laavâ miel väljejum sämitigge aalgât toimâpaajees.

Talle ko taat laahâ puátá vuáimán, kiedâvuššâmnáál orroo 9 §:st uáivildum áášán heiviittuvvoo 9 §, mii lii lamaš vyeimist, ko taat laahâ puátá vuáimán. Tággáár áášán iä heiviittuu taan laavâ 9 a já 9 b §.

2.

Laahâ

rikoslaavâ 40 lovo 11 § rievâdmist

Ovdâskode miâradâs miel

rievâduvoo rikoslaavâ (39/1889) 40 lovo 11 § 1 saje, tagarin ko tot lii laavâst 641/2021, čuâvuvâvt:

40 loho

Virgerikosijn

11 §

Miâruštâlmeh

Taan laavâst uâivilduvoo:

1) virgeulmuin olmooš, kote lii virge- teikkâ toos paldâlistoo palvâlemkoskâvuodâst staatân, pyereestvaijeemkuâvlun, pyereestvaijeemovtâstumân tâi kieldân teikkâ kieldâovtâstumân teikkâ kieldâi eres almosriävtâlii oovtâstoimâmorgaanân, ovdâskoodân, staatâ finnodâhlâjâdâsân teikkâ evangellâš-luuteerlii kiirkon teikkâ ortodoksilii kiirkon teikkâ ton servikoodân teikkâ servikuudij oovtâstoimâmorgaanân, Åland eennâmkoodân, sämitiigân, Suomâ Paaŋkin, Aalmugiälättâhlâjâdâsân, Pargotiervâsvuotâlâjâdâsân, Kevan, Kieldâi tâhâdâskuâvdâžân tâi Kieldâ- já pyereestvaijeemkuâvlupargoadeleijeeh KT:n;

Taat laahâ puátâ vuaimân porgemâánu 1. peeivi 2025.

Helsingist 27.6.2025

Täsivâaldi president

Alexander Stubb

Riehtiminister Leena Meri